

Treba je opozoriti, da hrvaški taksonomi »ne mirujejo« in da nastajajo tudi v tem desetletju novi opisi endemičnih vrst. Primer je *Campanula teutana* z otoka Visa, opisana leta 2014.

Knjiga pomeni tudi izziv za slovenske botanike, saj ima kateri od endemičnih taksonov, opisanih v knjigi, morda širšo razširjenost in sega tudi v Slovenijo, pa to do sedaj še ni bilo dovolj zabeleženo v literaturi (*Berberis croatica*, *Anthyllis montana* subsp. *atropurpurea*, nekatere vrste rodu *Ophrys*, ipd.).

Dalo bi se razpravljati tudi o podrobnostih, na primer o izboru vrst ali nomenklaturi, ki je bila uporabljena za to knjigo, vendar gre za zanemarljive podrobnosti. Avtor teh vrstic je očaran nad bogato opremljenim delom, ki prinaša ogromno informacij in vsakega – profesionalnega ali amaterskega – ljubitelja rastlin kar »naganja« v naravo, na Hrvaško, da se z obravnavanimi taksoni tudi osebno sreča.

Na koncu bi rad čestital avtorjem za odlično opravljeno delo; za njim je ogromno porabljenega časa in truda, ki ga profesionalni botaniki v 21. stoletju – vsaj v Sloveniji – na žalost moramo porabiti za vse prej kot pa za pisanje takšnih časovno in vsebinsko zahtevnih znanstvenih monografij. Slovenski prenormiran sistem vrednotenja znanstveno-raziskovalnega dela (vzdrževanje sistema potrebuje vedno več sredstev in ljudi, medtem ko se sredstva za samo raziskovalno delo rapidno zmanjšujejo) takšnim monografijam, ki nastajajo leta in za katere je potrebno enormno znanje, odmeri zanemarljivo pičle »točke«. Morda zato takšna knjiga v Sloveniji še ne bo nastala kmalu ... želel pa bi si, da se motim.

Mitja Kaligarič

Anton Brancelj: JAMA VELIKA PASICA: ZGODOVINA, OKOLJE IN ŽIVLJENJE V NJEJ / THE VELIKA PASICA CAVE: THE HISTORY, ENVIRONMENT AND LIFE IN IT. Založba ZRC in Nacionalni inštitut za biologijo, Ljubljana, 2015, 110 str.

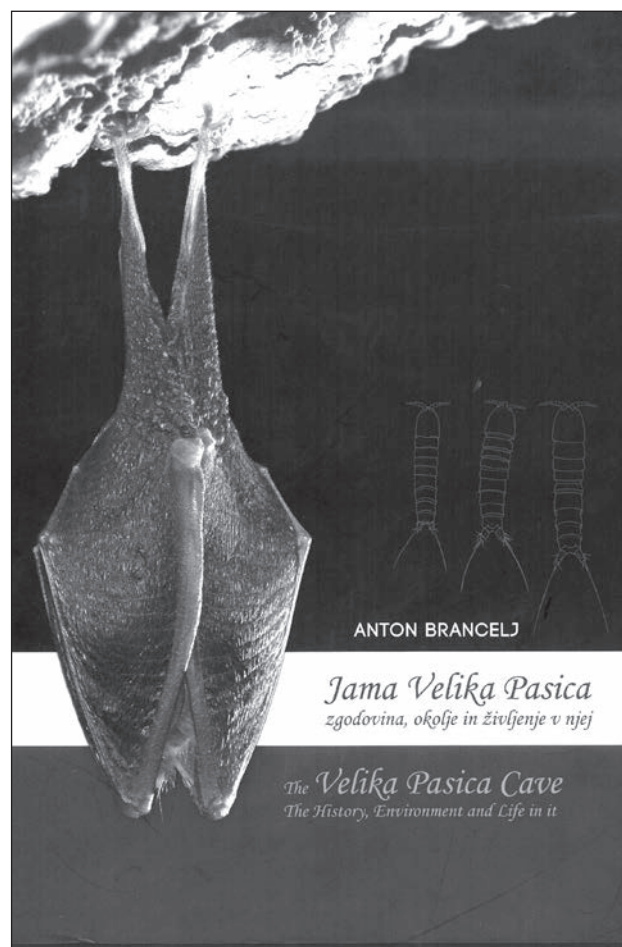
Prof. dr. Tone Brancelj je vrhunski zoolog in biospeleolog, ki se je že v mladih letih zapisal raziskovanju jamskega življa. Spoznal sem ga še kot dijak, ko je bil mentor na taboru nekje proti koncu sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ki so ga priredili entuziasti Obalnega kluba mladih raziskovalcev iz Kopra. Danes je dr. Brancelj aktiven predvsem v dveh znanstvenih disciplinah, in sicer limnologiji in biospeleologiji. Zanimajo ga razne skupine jamskih nevretenčarjev, predvsem raki ceponožci (Copepoda) in vodne bolhe (Cladocera). Opisal je številne nove vrste pravih vodnih jamskih nevretenčarjev (stigobionti) in o tem tudi že pisal v reviji Annales.

Tokrat je pripravil monografsko delo o jami Velika Pasica, ki ima v tradiciji jamskega raziskovanja zelo velik pomen, pa čeprav gre za komajda 100 m dolgo jamo. Knjiga je napisana v privlačnem slogu in obsega zanimi-

va zgodovinska odkrivanja te jame ter sodobne raziskave z novimi tehnikami vzorčenja. Slikovno gradivo je raznoliko, od ličnih fotografij, zemljevidov, diagramov in raznih ilustracij do originalnih dokumentov iz katastra Društva za raziskovanje jam.

Jama Velika Pasica ni samo nahajališče novih in redkih vrst, ampak pomembna lokaliteta tudi s stališča zgodovine biospeleologije. V tej jami so raziskovala zveneča imena, kot so Ferdinand Schmidt, Georg Frauenfeld, Giuseppe Müller, Ljudevit Kušcer, Egon Pretner in drugi. Velika Pasica je povrh vsega še lahko dostopna in nezahtevna, zato ne preseneča dejstvo, da so jo že pred poldrugim stoletjem obiskovali navdušeni zbiralci jamskih hroščev. Znani pa so tudi primeri vandalizma, saj so mnogi radovedneži iz Velike Pasice jemali jamske suvenirje, o čemer pričajo polomljeni kapniki. Danes jama ni več dostopna za obisk, pač pa so v njej postavili jamski laboratorij z namenom rednega merjenja ekoloških parametrov.

V monografiji izvemo veliko o različnih aspektih Velike Pasice. Velik del monografije avtor nameni sodobnim raziskavam, ki jim je posvetil osem let kontinuiranih raziskav živih in neživih dejavnikov v jami. Še posebej so ga zanimale prenikle vode. V različnih poglavjih avtor opiše raziskave meteoroloških in hidroloških značil-

nosti, kemijske sestave in jamske biodiverzitete. S tega vidika je še posebej zanimiva ekologija vodnih vrst in njihovih prilagoditev.

In zakaj je jama Velika Pasica nekaj posebnega? V Veliki Pasici so zoologi opisali 13 vrst jamskih nevretenčarjev, začeniši z letom 1853, ko je Sturm opisal jamskega dlakavega brezokca (*Anophthalmus hirtus*). Štiri izmed novo opisanih vrst je odkril avtor sam. Opisal je štiri jamske ceponožce, ki jih je lovil v curkih prenikle vode in v lužicah pod curki. Avtorjeva raziskovanja so odprla tudi veliko novih vprašanj o tako nabranih ali, bolje rečeno, odkritih živalskih vrstah.

V jami Velika Pasica so doslej našli 31 vrst jamskih živali, od katerih je 22 stigobiontov (vodnih jamskih živali) in 9 troglobiontov (kopenskih jamskih živali), kar je zelo veliko, saj je bilo doslej na svetu najdenih le še osem jam ali jamskih sistemov z večjim številom vrst. Če pa upoštevamo samo stigobionte, je jama Velika Pasica na sedmem mestu po številu vrst.

Avtorju je s knjigo uspelo dokazati, da je majhna jama nedaleč od Ljubljane še eden izmed izjemnih biserov z vidika biodiverzitete, s katerim se lahko ponaša naša deželica.

Lovrenc Lipej

Dr. Anton Brancelj pri vzorčenju v Veliki Pasici. (Foto: D. Tome)

Dr. Anton Brancelj during sample collection in the Velika Pasica cave. (Photo: D. Tome)